

АНАЛІЗ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕДЖЕМ

Д.В.Горобець

аспірант

Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка

У статті представлено системний аналіз функцій управління, що виділяються в науковій літературі. Визначено функції управління педагогічним коледжем.

Ключові слова: управління педагогічним коледжем, функції управління.

Однією з актуальних проблем сучасної освітньої системи є організація управління навчальними закладами.

Зміни в соціально-економічній структурі нашого суспільства, що відбулися останніми роками, вихід вітчизняної науки на світовий рівень привели до необхідності перебудови національної системи освіти, в тому числі і педагогічної. Орієнтація України на демократичні перетворення та гуманізація суспільних відносин вимагає наукового пошуку нових, ефективних механізмів управління освітніми закладами.

Провідні цілі та завдання реформування освітньої системи, пріоритетні напрями й основні шляхи радикальних перетворень в управлінні системою освіти визначені Конституцією України, Державною національною програмою „Освіта” (Україна ХХІ століття), Законами України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Національною доктриною розвитку освіти.

Зазначені державно-нормативні та програмні документи передбачають випереджувачий розвиток освіти, при цьому управління навчальними закладами має трансформуватися з жорсткого технократичного у мобільне, гнучке, відкрите й демократичне.

Існування і розвиток педагогічного коледжу як і будь-якого освітнього закладу – це безперервний процес виконання різноманітних функцій, що становлять зміст його навчально-виховної, соціальної, економічної, управлінської та іншої діяльності у зовнішньому і внутрішньому середовищах.

Різні аспекти функціонального підходу до управління висвітлені в роботах провідних філософів, психологів та педагогів: Ф.Файоля, Д.І.Хміля, І.Д.Михайлова, Ю.А.Конаржевського, Л.І.Даніленко, М.М.Поташника, В.С.Лазарева, В.Г.Афанасьєва, П.В.Худоминського тощо.

Успішне управління розвитком педагогічного коледжу неможливе без вивчення змісту функцій навчального закладу, тому метою даної статті, ми вбачаємо аналіз

функцій управління, виділених у науковій літературі та визначення функцій, які сприяють розвитку не тільки педагогічного коледжу, а будь-якого навчального закладу.

Для її досягнення сформульовано такі завдання:

- розглянути різні підходи до визначення поняття «функція»;
- з'ясувати сукупність загальних і специфічних функцій, виконуваних освітнім закладом;
- визначити сутність функцій управління розвитком педагогічного коледжу.

Основи функціонального підходу до управління розробив А.Файоль на початку ХХ століття. Він розглядав управління як універсальний процес і на цьому рівні управлінської ієрархії визначив такі його функції: планування, розпорядження, координація, контроль. До теперішнього часу мало залишилось у науці управління щодо визначення і розкриття сутності його ідей.

У науковій літературі можна зустріти різні визначення поняття „функція”. В.С.Верлока, І.Д.Михайлова уявляють функцію як відокремлений вид управлінської діяльності, використання якого спрямовано на досягнення цілей організації.

Ю.А.Конаржевський визначає функцію як відокремлений вид діяльності, який відповідає таким критеріям: специфічність мети, відповідно до цього спрямований характер діяльності, специфічність і однорідність виду функцій, специфіка структури, функціональна інтегративність, наскрізний вимір цього виду діяльності, системний зміст.

Загальний підхід до визначення поняття „функція” поданий у монографії Ф.І.Хміля. Він поділяє функції на загальні і конкретні та дає таке визначення: „...частина управлінського циклу, яка характеризується регулярним видом діяльності органів управління і певною спеціалізацією управлінської праці незалежно від сфери діяльності та господарювання. Конкретна або часткова функція – це конкретизація загальної функції управління

стосовно до специфіки управління певним об'єктом..." [6, 206].

Як бачимо, різні автори дещо по-різному визначають поняття функція, але сходяться на тому, що це окремий вид управлінської діяльності, який має свою специфіку і конкретну мету.

У науці управління розрізняють два види функцій – це загальні і специфічні. Загальні функції притаманні будь-якій управлінській діяльності і характеризують сам процес управління. Специфічні функції вміщують загальні конкретним змістом і притаманні управлінській діяльності, що спрямована на виконання конкретних завдань. Ми їх називаємо „цільові функції”.

Спробуємо проаналізувати різні функції управління, що виділяють науковці.

Аналіз показує, що більшість авторів виокремлює такі функції: А.Файоль, Ф.І.Хміль, Ю.А.Конаржевський, Н.М.Островерхова, Л.І.Даниленко, М.М.Поташник, В.С.Лазарєв, В.Г.Афанасьєв, І.Л.Бачило, П.В.Худоминський та інші виділяють таку функцію, як планування. Опосередковано до цієї функції значна кількість науковців відносять передбачення і програмування, визначивши їх відносно постійності.

В.С.Верлока, І.Д.Михайлова, Н.Д.Байков, А.Д.Черняхівський, Н.Л.Коломінський виділяють окремо функцію підготовки і прийняття рішення. Прийняття управлінського рішення в процесі управління є своєрідним етапом і дійсно становить певний вид діяльності.

Саме цей вид діяльності має різні способи оформлення: плани, накази, розпорядження тощо. Отже, звідси витікає, що планування – це різновид управлінського рішення. Тобто, управлінське рішення є родовим, а планування відповідно до нього – видовим поняттям. Але планування, яке визначає попередній аналіз, вироблення мети, прогнозування, створення певних умов тощо, охоплює конкретне коло дій, які обов'язково мають місце при складанні планів. Тому ми схильні погодитися і з першими, і з другими дослідниками, але наголосити все-таки функцію планування.

Майже всі перелічені вище автори виділяють функцію організації, яка має на меті безліч умов для виконання плану. Багато дослідників вбачає в цій функції дії по залученню виконавців, структуруванню їх діяльності по виконанню певних обсягів роботи, забезпечення бази здійснення плану тощо. Ми повністю погоджуємося з таким розкриттям сутності цієї функції.

Н.Б.Байков, Б.А.Гаєвський, В.І.Кнорринг, А.Д.Черняхівська, П.В.Худоминський відокремлюють функції мотивації, або стиму-

лювання, що говорить про увагу з боку дослідників до створення мотиваційної основи об'єкта, визначення залежності результатів і якості виконання завдання від неї.

Ми також впевнені в тому, що для забезпечення позитивних результатів в діяльності педагогічного коледжу необхідне створення відповідних мотивів діяльності. Але в управлінні педагогічним коледжем ми відносимо ці дії до обов'язкового етапу організаційної функції. На думку Г.В.Єльнікової відсутність або низький ступінь мотивації не дає гарантію успіху, потребує більшого контролю, що протидіє розвитку демократизації управління.

За даними аналізу Г.В.Єльнікової 38 % науковців виділяють функцію регулювання і 36 % – координації. Будь-яка діяльність завжди потребує внесення корективів у процес її здійснення. Це відбувається за рахунок узгодження дій учасників, які працюють на різних етапах і безпосередньо один з одним не пов'язані. Отже, координація є важливим компонентом регулювання. Тому, визначаючи узагальнюючу роль функції регулювання, ми поєднуємо ці дві складові в одну функцію координації і регулювання. Координація, узгодження дій – це причина, а регулювання – наслідок. Координація і діалогове узгодження є також основою організації діяльності різних виконавців, підрозділів по досягненню спільної мети.

Контроль, облік і аналіз виділяють в окрему специфічну діяльність майже всі дослідники (так само, як функцію організації). Це свідчить по-перше, про конкретність цієї функції; по-друге, про те, що багато дослідників пов'язують це з контролем, або з визначенням ефективності результату діяльності.

Виокремлення аналізу як специфічної діяльності ми знаходимо лише у Ю.А.Конаржевського, І.Л.Бачило, П.В.Худоминського.

Крім цього, деякі автори виділяють окремими функціями зв'язок, керівництво, розпорядження, узгодження. І.Л.Бачило в роботі „Функции органов управления” наголошує на поєднуючому та інтегруючому характері функції керівництва, називаючи її мозком, центральною нервовою системою процесу управління. Ми згодні з думкою Г.В.Єльнікової, що усі перелічені вище напрямки дії дійсно є підґрунтям для основних функцій. Так, керівництво – це діяльність по узгодженню, перерозподілу функцій. Вона завжди відбувається при регулюванні і координації дій виконавців. Зв'язок забезпечує злагодженість цих функцій і може бути прямим, зворотним, або поєднувати ці протилежні напрями у повному циклі

комунікації. Зв'язок і керівництво обслуговують весь управлінський процес, як і різні види інформації. Інформація – це предмет, а керівництво і зв'язок – це діяльність. Усе разом – єство управління, а не відокремлені функції.

Інтегруючою основою виділення дій в окрему функцію є мета, на основі якої спрямовуються ці дії. Так, результатом функції планування є визначення діяльності, план. Результатом функції організації – забезпечення належних умов, необхідних для реалізації цього плану. Результатом контролю є план відповідності наявного стану справ запрограмованій моделі. Регулювання забезпечує оптимальне співвідношення реального і модельного результату. Крім перелічених функцій, на наш погляд, треба відокремити функцію цілестановлення (цілепокладання).

Для завершення характеристики функцій управління висловимо своє бачення щодо їх класифікації. На наш погляд, склад функцій управління визначається тим, які умови необхідно створювати для ефективного протікання управлінських процесів. У нашому випадку предмет, об'єкт управління – процес розвитку педагогічного коледжу на основі проектної програми розвитку. Тому виникає необхідність у конкретизації функцій управлінської діяльності. Для визначення функцій управлінської діяльності ми використовували процесуальний підхід, який розглядає управління як неперервну систему взаємопов'язаних управлінських дій. Сутність кожної виділеної функції визначаємо таким чином:

1. Інформаційно-аналітична функція – спрямована на збір та зберігання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, вивчення внутрішнього та зовнішнього середовища для обґрунтування необхідності використання тих чи інших засобів, способів управлінських впливів по досягненню мети; об'єктивну оцінку результатів діяльності педагогічного коледжу та розвитку регулюючих механізмів по його переводу в новий якісний склад.

Ця функція вимагає високого рівня компетенції директора коледжу, його заступників в роботі з інформацією.

2. Мотиваційно-цільова функція – передбачає усвідомлення цілей, які задаються суспільством і сьогоденними вимогами до освіти; оптимальний вибір цілей організаційно-педагогічної діяльності на основі інформаційно-аналітичної діяльності з наступною її декомпозицією в певні завдання; усвідомлення цінностей педагогічного коледжу, необхідності його розвитку; здатність до творчої, продуктивної діяльності, само-

контролю, тобто переходу від зовнішнього мотивування до самомотиви-ування.

Ця функція вимагає від педагогічного колективу приймати колегіально цілі, цінності та управлінські рішення.

3. Планово-прогностична функція – це основа управління розвитком педагогічного коледжу, яка спрямована на досягнення поставлених перед колективом завдань. Ця функція реалізується в проектній технології, яку ми беремо за основу, оскільки „проект”, „програма-орієнтир” є, на наш погляд, універсальними для опису людської діяльності.

Ця функція вимагає від керівника вміння визначати певні допустимі ризики, у зв'язку з тим, що процес педагогічного проектування, як вказує Л.Шарай, приводить до змін і самозмін педагогічної і управлінської свідомості, управлінської свідомості, звернених до педагогічної рефлексії.

4. Організаційно-виконавча функція управління спрямована на формування і регуляцію структури організаційних взаємодій, завдяки сукупності певних засобів і способів, необхідних для досягнення колективних цілей. Ця функція передбачає спільний пошук директором коледжу і науково-викладацьким складом нових форм мотивації на організацію та виконання запланованих проектів, що дозволяє покласти відповідальність на весь колектив і створювати педагогічний коледж із моделей, образів майбутніх проектів.

5. Контрольно-оцінна функція спрямована на встановлення відповідності функціонування і розвитку педагогічного коледжу загальнодержавним вимогам. Ця функція у вигляді педагогічного моніторингу виступає як умова управління розвитком педагогічного коледжу і проводиться за такими основними параметрами: просування, задоволеність, ефективність.

6. Регулятивно-інформаційна функція спрямована на внесення коректив за допомогою оперативних способів, засобів, впливів в процесі управління педагогічним коледжем для підтримки його на запланованому рівні. Ця функція займає особливе місце, вона побудована на рефлексивній основі і реалізується в процесі моніторингу по кожній функції.

Модернізація у визначенні даних функцій управління міститься в тому, що в управлінському циклі передбачені не тільки традиційні функції управління – планування, організація, керівництво і контроль, а й функції, які пов'язані з режимом розвитку – прогнозування, проектування, мотивування, корегування тощо.

Таким чином, підводячи підсумки, ми

можемо відзначити, що у сучасній управлінській науці відокремлюють від чотирьох до п'ятнадцяти загальних функцій управління: планування, організування, мотивування, контролювання, визначення цілей, прогнозування, регулювання, координування, облік, аналіз, реалізація управлінських рішень, комунікація, інформація, розпорядництво, робота з кадрами тощо. Це спричинено різним змістом, який вкладають автори в

поняття однойменних функцій, особливостями функціонування об'єктів управління, на основі яких досліджувалися функції.

Реалізація таких функцій як інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційно-виконавчої, контрольної-оціночної та регулятивно-інформаційної може стати одним із пріоритетних напрямів в оновленні традиційної системи управління навчальними закладами.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бачило И.П.* Функции органов управления. – М.: Политиздат, 1976 – 211 с.
2. *Гаєвський Б.А.* Основи науки управління. – К.: МАУП, 1997. – 112 с.
3. *Даніленко Л.І.* Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: Монографія. – К.: Логос, 1998. – 140 с.
4. *Єльнікова Г.В.* Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Дис. ... докт.пед.наук. – К., 2004. – 463 с.
5. *Поташник М.М., Моисеев А.М.* Управление современной школой (Вопросы в ответах). – М.: Новая школа, 1997. – 352 с.
6. *Хміль Ф.І.* Основи менеджменту. – К.: Академвидав, 2003. – 608 с.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2007 р.